

שחשודים על משכב זכור. שמעטמין עממן כלי שימלאו להם: שערו כבגדו דמי. ללא טכיתא זיה זיעה: וואמרי לה כגופו. לטכית זיה זיעה:

באחרונה לבית המדרש. ואל וסב (במסוביה) [בתמורה] של עמו הארץ. וי"א אף אל יפסיע פסיעה גסה. ואל יהלך בקומה זקופה. אל יצא כשהוא מבושם לשוק. א"ר [אבא ברין] חייא בר אבא אמר רבי יוחנן במקום שחשודין על משכב זכור. אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה. אמר רב פפא ושערו (נמי) כבגדו דמי, ואמרי ליה כגופו דמי. ואל יצא במנעלים המטולאים [מסוייע ליה לרב חייא בר אבא דאמר רב חייא בר אבא גנאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאים]. איני והא רבי חייא בר אבא נפיק. אמר מר

עין-איה

טפ. וי"א אף אל יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה. כשם שקצוות ההידור והביזוי מוגדרים בהתארה החיצונית, המבוארים ביציאה כשהוא מבושם ובמנעלים המטולאים, כן נמצאות בתנועות תנועות של כבוד יותר מדאי עד שמביא לידי רגש גאוה המאוסה, ותנועה של בזיון וקלות עד שמאכיד גם רגש הכבוד המגומם הראוי להמשך על כל איש חכם. הפסיעה הגסה היא תנועה מבוהלת היפך תנועת הגאה המהלך עקב בצד גודל, כמו שציירו יפה החסיד במס"ל. וההליכה בקומה זקופה היא צד ההתהדרות של התנועה שמביאה לידי גאוה יוצאת גבול הישר.

לרגלי מראה הדומה לכיעור לפי מצב המוסרי השפל של המקום ההוא. א"כ כגופו, שזיעה מעברא ליה, אף קודם שעברת, הדבר מורגש לתועלת של הכרח הרחקת הכיעור, ואינו מוליד רושם כיעור מוסרי בנפש המרגיש. והנה כגופו ישנם תרתי לטיבותא, כיון שידועה התכלית להעברת הזיעה אינו מעורר רגש הכיעור, ועוד יתר שהזיעה מעברא ולא יעמוד ריתו זמן רשום. אמנם בשערו, אם שיש איזה צד הכרח בזה לבשם השער ע"פ מנהג בני"א, ואינו מותרות גמור כביסוסם הבגדים, אבל אין הזעה מעברתו בשערו, ע"כ אם נבא לחוש ברבר מחשד פשוט, כיון שהוא עומד ראוי לאסור, ואם נבא לומר שרגש הכיעור נולד מפני תכונת המותרות שיש בזה, שמעורר על פריצת מוסר הרגיל לפי שפלות המקום, יתכן לומר שאין בשערו משום אותה תכונה כיון שעכ"פ אינה דרך של מותרות, כי יש בזה צורך להעביר עכ"פ מקצת הזעה הנמצאת בהם, אע"פ שאינה מרוכה כ"כ שתהיי מעברתו לדיח הביסוסם.

ג. אל יצא כשהוא מבושם לשוק. אר"א בר"ה דר"ה ב"א אר"ה, במקום שחשודין על מ"ז. ההתהדרות המפונקת את הנפש היא מצד עצמה דבר הדור ונאות, אבל יהפך למגונה במקום שהוא דומה לכיעור ופריצות. וחוקי המוסר הנגדרים ג"כ מצד הטבע הישר, ראוי למי שמתגדל בחכמה, להיות נשמר מהם באורח נשגב יותר מהאיש ההמוני שהוא קרוב אל הטבע. אבל מי שכוחות נפשו רמים, הוא מתעלה על הטבע, ע"כ חוקי המוסר שבו ג"כ ראויים להבנות מצד החכמה, והגנת הטבע מתבטלת ממנו. ע"כ כ"ל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו¹, ואם לא (תצורף) [יצורפן] מוסר חכמה ויראת ד' להרחבת התבונה, מוכרח הדבר שיצאו פרצים גם בדרך המוסר הטבעיים, ע"כ הוא בייחוד גנאי לת"ח.

גב. אל יצא במנעלים המטולאים. [מסייע ליה לרב חייא בר אבא, דאמר רב חייא בר אבא: גנאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאים]. איני והא רחב"א נפיק וכו' בטלאי ע"ג טלאי הרגשת היופי ראוי לאדם שלם שלא ימשך אחריה יותר מדאי, עד שיהיה משועבד לה ולא יוכל לסכול דבר שאין בו חן ויופי חיצוני. כי באופן זה יהפך לו זה החוש שניתן לעדן את החיים ולהרחיב את הדעת ולשמח את הנפש, למקור דאבון ושממון נפש, כי בכל מקום אשר [לא] יתמלאו בו חוקי היופי לפי טעמו ימצא בו קצפה ומפת רוח. אמנם גם לא יתכן להתעמר בפת הנשגב הלזה עד שימחק רגשו הנכבד, שהרי הוא מוכן לדומם את הנפש ולהכין את האדם

נא. אר"ש, ול"א אלא כבגדו אבל כגופו זיעה מעברא ליה. [אר"פ, ושערו כבגדו דמי, ואמרי לה כגופו דמי]. י"ל שאין יסוד הדבר משום חשד פשוט, אלא מפני הגועל גפש המוסרי המתעורר

מ"ט. ו. פרק כב. ג. ו. סוכה גב, א. גב. ו. ואל א, ז.

מהרש"א) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לחוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים; מנ"ל, מתמר שנאמר (בראשית לח) "היא מוצאת וגו'".
 [שם] תנו רבנן ששה דברים גנאי לו לת"ה: אל יצא כשהוא מבושם לשוק, ואל יצא במנעלים המטולאים, ואל יצא יחידי בלילה, ואל יספר עם אשה בשוק, ואל יכנס אטר חלה לו חני הכה חס יודע וחס לאו אטרף ולא חלצין פניו:

עין איה

פח. ת"ר ששה דברים גנאי הם לת"ת, אל יצא כשהוא מבושם לשוק, ואל יצא במנעלים המטולאים, ואל יצא יחידי בלילה, ואל יספר עם אשה בשוק, ואל יכנס באחרונה לביהמ"ד, ואל יסב במסיבה של ע"ה. הגבילו תנאי חיים כוללים להתרחק מבי קצוות בהנהגת הנימוס שבד"א בחיי החברה ובהגלוח לו, והם ההתהדרות וההתבונות. ראוי לת"ח שיתבונן בבי קצוות שלא יפריז על [ה]מדה, ואל תביאהו ההתהדרות להפרזה כזאת שמעוררת גועל נפש מוסרי, לצאת כשהוא מבושם לשוק, (וכרמסקינן במקום חשודין על מ"ד). וכמו כן אל יהי נוטה אל ביטול כל נימוס עד שיביאהו שלא להקפיד בהידור הראוי לאדם מן הישוב, לצאת במנעלים המטולאים. סמוך להתנהגות של ההתארה החיצונית היא הריעות והריתוק, וראוי לאדם השלם שלא לצאת לקצוות, לא ירחיק לצד הרחקת הריעות עד שיצא יחידי בלילה באהבתו שלילת הריעות, ואל תביאהו ההמשכה לצד הריעות לספר עם אשה בשוק שהיא נטיה לפריצת המוסר לערך שלימות הת"ת. סמוך לריעות ונעימות היחש היא החברה והבדידות, החברה להתייעץ בכל דבר ולהשתתף בחיים כלליים זולת צד הריעות שבהם, שהוא רק הגועם הסידורי לברו, גם בזה צריך החזקה ב' הקצוות שלא יטו לקיצוניות, אל תרחיקו אהבת הבדידות להתבודד באהלו בזמן ביהמ"ד, עד שלא יכנס באחרונה לביהמ"ד, ואל תשיאהו אהבת חיי החברה, לקחת חלק במסיבה של ע"ה דיקים ונבלים, כי מזה לא תבא טובה ושלמות. ידריך רבים בהדרכת תורה ומוסר אבל לא להשתתף עם שפלי נפש במסיבה של מאכל וחבורה.

האנושי, (אינו) [אינם] נחשב[ים] לחיים אנושיים. ואם כי ישנם גדולי לב שנושאים באהבה ברו, מפני שהם³ להם כדמות הכנה לכבוד יחד שלם ונעלה, שהוא כבוד השלימות, אבל אינו מפני שאין לכבוד האנושי מצד עצמו ערך, כי הוא תואר החיים האנושיים.⁴ ע"כ נח לו לאדם לאבד חיי הגשמיים הגופניים, ואפי' באופן משונה והפוך מכל כבוד לשעתו, ולא ילבין פני חברו ברבים, שמאפיל את כבוד חיי חברו לעתיד בעב שאינו נמחק, שהרבים רישומם חזק מאד, ובנפול כבוד חברו ברבים כבר הוא אוכר מדרגתו וערך חייו. ע"כ מפאת הציוור המוסרי הראוי לאיש שלם המכיר את ערך החיים, ראוי שיהי' נח לו אבדת גופו מאבדת כבוד חייו של חברו, שהיא מיתה מגונה נמשכת. ואם כי יוכל היות שמצד התורה אין ראוי לעשות כן בפועל, מפני שיש לחיים השלמים רב יתרון שמרפא ג"כ חסרון הכבוד ומחזיר כל כבוד, אבל מצד הרגש הישר ראוי שיהי' כך, ותשוקת החיים הטבעיים ראוי שתתבטל, והרגשת הייסורי של שעה ראוי להחשב כאין, מפני הידיעה האמתית של גודל האבדה של אבדת רגש הכבוד של זולתו ברבים, שהוא פוזת ערך חייו במשך [זמן] ארוך מאד. ע"כ נכתב לשון נח, להורות שכך ראוי להיות מצויר אע"פ שלא יגיעו הציוור אל המעשה. אמנם בספר חרדים⁵ הבין הרבר ג"כ למעשה. וצריך ביאור רב להגדיר דבר ההלבנה של זולתו, כי ודאי אין ההלבנה שוות. ונראה שהרבר מדובר רק כשההלבנה תגיע להודיר ערכו של הנעלב לנצח בעיני רבים באופן [שאינן] בהם המלטה וחליפות מצב, שאז הוא גרוע מאבדת נפש בערך החיים ההרגשיים.

3. אולי צ"ל: שהוא. 4. עיין מוסר אביך, ג ד, עמ' עג. מדות הראיה, כבוד, א, עמ' קלד. להלן, פאה, ה, עמ' 310. שביעית, יג, עמ' 314. 5. פרק כט, מצוות לית מה"ת תלויות בידים, הגוהגות בכל יום, אות ט, וכבר כתב כן בשערי תשובה, שער ג ס"י קלט. פח. 1. פירוש: משכב זכור.